

פרפראות פאר

ממה חשש יוסף שלכן לא הודיע לאביו על קיומו

עמוד ב

עמוד א' מפתח נושאים פרשת ויגש תשע"ז

איך אמר עינים רואות על פה מדבר ולמה
רצה יוסף שיראו בכבודו

עמוד ח

איך היה יוסף מביא את אחיו שוב בנסיון
של קנאה

ביאור המהרש"א דעת זקנים נוחה הימנו
וחמין במוצ"ש

עמוד ט

כשאמר יוסף ולא עמד איש אתו רמז לנסיון
שעמד בו כשאין איש שם

כששלח יוסף לאביו בר ולחם בא לרמז לו על
קיום החלום שחלם

ממה פג לבו של יעקב אבינו

עמוד י

יאע"ה הסתפק אם גרם ח"ו ליוסף לאבד את
צלם האלוקים שבו

עמוד יא

למה שלח יוסף לאביו גם בר וגם לחם

ביאור בדרך צחות למה שדרשו חז"ל
מהפסוק על הרואה גמל בחלום

עמוד יב

רמז בכתוב למה שאמרו חז"ל לפום גמלא
שיחנא

ביאור המהרש"א במה שיעקב לא נפל על
צוארו של יוסף משום שקרא קריאת שמע

ביאור נאה למה אמר ר' אלעזר חסמא
דייקא המאמר הנ"ל

עמוד ב

ממה חשש יוסף שלכן לא הודיע לאביו על
קיומו

ביאור בחבלי אדם ע"ד מ"ש אצל חזקיהו
המלך חובל עול מפני שמן

עמוד ג

מה הם חבלי אדם ע"ד פרקי דרבי אליעזר
וע"ד רבינו בחיי

למה לא קרא יוסף קריאת שמע ביאור
המהר"ל

עמוד ד

מה היה חששו של יוסף שלכן לא קרא
קריאת שמע ע"ד המהרש"א

למה י"ל ברוך שם כבוד מלכותו ביום כפור
בקול רם

עמוד ה

כי עבדך ערב את הנער הוא רמז לערבות
הבנים במתן תורה

בירור בכפל הלי בפסוק למה תאמר יעקב
ותדבר ישראל ולמי הכוונה

עמוד ו

ביאור הענין עפ"י הסבר המהר"ל מה ההבדל
בין דיבור לאמירה

ביאור הלשון בנינו ערבים אותנו ולא אמר
בנינו ערבים לנו

ביאור בדבר קשה שפירש האור החיים
הקדוש, זי"ע

עמוד ז

ביאור מהגהר"ר שאול יוסף נתנזון במה
שדרשו באל תרגזו בדרך

ממה חשש יוסף שלכן לא הודיע לאביו על קיומו

איך זה שכאשר היה יוסף גדול הבית בבית פרעה, והיה סיפק בידו להודיע לאביו על קיומו במצרים, למה לא חשש לצערו של אביו זמן רב כל כך, ולא שלח שליח להודיעו, כי הוא חי, ונמצא בארץ מצרים, תירוצים רבים נאמרו בקושיא זו,

לדעת האלשיך שלא להלשין לאביו שמכרוהו

כתב האלשיך (תהלים מזמור ע"ח) (מובא בענף יוסף בבראשית רבה פרשה צ"ד אות ג'), וז"ל, כוונת יוסף במה שלא הודיע לאביו שהוא חי בכל משך כ"ב שנה, היה לבלתי הלשין את אחיו, לבלתי הכזיבם (מלשון כזב) שאמרו לאביהם שמת, עד שע"י עצמם שלח שיהיו הם המבשרים לאביו שע"כ לא יקצוף עליהם עכ"ל.

עוד יש לומר שיוסף חשש שיצטרך אביו לירד בשלשלאות של ברזל

נראה לי לתרץ עוד, עפ"י מה דאיתא בגמרא (שבת פ"ט ע"ב) ראוי היה יעקב אבינו לירד למצרים בשלשלאות של ברזל, אלא שזכותו גרמה לו דכתיב (הושע י"א ד') "**בחבלי אדם אמשכם**", ע"כ,

ומכיון וידע יוסף כי אם יודיע לאביו כי הוא חי במצרים, אפשר שיאמר לו אביו לבוא אליו לארץ כנען, ויוסף הצדיק שכל כך היה מקפיד בכיבוד אב, כדאיתא במדרש (רבה בראשית פרשה פ"ד פסקה י"ג), א"ר חמא בר חנינא, הדברים הללו היה יעקב אבינו נזכר ומעיו מתחתכין, יודע היית שאח"כ שונאים אותך והיית אומר לי הנני, ע"כ, פירוש, שנהג בו כבוד, ואמר לו הנני,

ובודאי לא היה יוסף מסרב והיה עולה אל אביו לארץ כנען, והיה מוותר על מלכותו, וחשש, שע"י כך יצטרך אביו לירד בשלשלאות של ברזל, לפיכך לא סיפר לאביו שהוא חי במצרים, כדי שירד למצרים בכבוד מלכים, ולא בשלשלאות של ברזל.

ביאור בחבלי אדם ע"ד מ"ש אצל חזקיהו המלך חובל עול מפני שמן

איתא בגמרא (סנהדרין צ"ד ע"ב), כתיב (ישעיהו י" כ"ז), "והיה ביום ההוא יסור סבלו מעל שכמך, ועולו מעל צוארך, וחובל עול מפני שמן", אמר רבי יצחק נפחא, חובל עול של סנחריב, מפני שמנו של חזקיהו, שהיה דולק בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ע"כ,

פירוש הכתוב חובל עול מפני שמן

עיי"ש במפרשים (ישעיהו י" כ"ז) (סנהדרין צ"ד ע"ב), שביארו הבוארים, פירוש הכתוב חובל עול מפני שמן, אע"פ שהשומן בצואר השור נשחק ע"י העול הנתון בצואר השור, אין הדבר כן אצל חזקיהו, אלא, שנתחלף עולו של סנחריב שהכביד על ישראל, בזכות שמנו של חזקיהו שעסקו בתורה בלילות כבימים ומסר הקב"ה רבים ביד מעטים, ופירוש המילה חובל, הושחת עיי"ש,

ויש לומר עוד, כי פירוש המילה חובל הוא שהתחלף עולו של סנחריב וגדלותו, למפלה שנחל מסיעתו של חזקיהו,

לפי"ז יש לפרש הכתוב ביעקב אבינו בחבלי אדם

איתא בגמרא (שבת פ"ט ע"ב) אמר רבי יוחנן, ראוי היה יעקב אבינו לירד למצרים בשלשלאות של ברזל, אלא שזכותו גרמה לו, דכתיב (הושע י"א ד') "**בחבלי אדם אמשכם**, בעבותות אהבה", ע"כ,

ואף אנו נבאר, הכתוב בחבלי אדם אמשכם בעבותות אהבה, שע"י כך שזכותו של יעקב אבינו גרמה לו שלא יצטרך לירד בשלשלאות של ברזל למצרים, אלא שירד ע"י חבלי אדם בעבותות אהבה,

פירושו שנתחלף עול השלשלאות של ברזל, בעבותות אהבה וע"י אדם ימשכם, וזה"פ בחבלי אדם במקום שלשלאות של ברזל,

וי"ל המשך הפסוק, בעבותות אהבה, מרמז על יוסף, שעליו אמר הכתוב, ואותו אהב אביהם מכל אחיו,

שאמר לאביו, (בראשית מ"ח ט"ו) "בני הם אשר נתן לי אלהים בזה", הראה לו הכתב הזה ע"כ

כתב הרד"ל (פדרי"א פרק ל"ח אות י"ב), **ונראה, בין לדברי המדרש הזה, שהושיבה בסנה,**

בין לדברי הפרד"א, שהביא ציץ של זהב **וכתב בו שם הקדש ותלה על צוארה ושלחה והלכה,** הכוונה אחד, להוציאה מדין ספק **אסופי,**

דאיתא בגמרא, (קידושין דף ע"ג ע"א), **כתיב** (עזרא ב' נ"ט), "ולא יכלו להגיד בית אבותם, וזרעם אם מישראל הם", זה הוא **אסופי, שנאסף מן השוק,** ואינו ראוי לנישואין לישראל,

איתא בגמרא (קדושין ע"ג ע"ב) תלי פתקא תלי קמיעא, (נתלה בו פתק או קמיע, אין בו משום אסופי), **תלי בדיקלא, ולא מתי** (באה) **ליה חיה,** אין בו משום אסופי, וכן יש לומר על הסנה **שתלאה במקום גבוה,** דלא מטי ליה חיה, ע"כ,

מבואר, שמה שתלאה **בחבל בסנה,** או שתלה לה **בחבל** את הציץ בצוארה, היה זה להוציאה מדין ספק אסופי, שיוכל יוסף לשאת אותה לאשה,

לפי"ז מבואר כמין חומר

הא דאמרו חז"ל, **שזכותו גרמה לו,** דכתיב "בחבלי אדם אמשכס", **כפשוטו,** שבשעה שהכין הקב"ה את ירידת יוסף למצרים, ואח"כ את ירידת יעקב למצרים, היה זה ע"י **חבלי אדם** ממש, שתלה לה **חבל** בצוארה, **ותלאה** במקום גבוה או תלה לה ציץ בצוארה כדלעיל. וזהו **בחבלי אדם אמשכס.**

* * * * *

למה לא קרא יוסף קריאת שמע ביאור המהר"ל

כתיב (בראשית מ"ו כ"ט) "וירא אליו ויפל על צואריו ויבך על צואריו עוד",

כתב רש"י (בראשית מ"ו כ"ט) אבל יעקב לא

מה הם חבלי אדם ע"ד פרקי דרבי אליעזר וע"ד רבינו בחיי

איתא בגמרא (שבת פ"ט ע"ב) אמר רבי יוחנן, ראוי היה יעקב אבינו לירד למצרים בשלשלאות של ברזל, אלא **שזכותו גרמה לו,** דכתיב (הושע י"א ד'), "בחבלי אדם אמשכס" בעבותות אהבה, וברש"י, **בחבלי אדם** - הייתי מושכס תמיד בחבלים רכים אשר ימשוך בהם אדם,

כיצד נתגלגל הדבר וירד יעקב למצרים ע"י חבלי אדם ע"ד פרד"א

איתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק ל"ח), **כתיב** (עמוס ה' י"ט), "ובא אל הבית, וסמך ידו אל הקיר, ונשכו נחש" וכשבא יעקב לארץ אחוזתו שבארץ כנען, נשכו הנחש, ואי זה הוא הנחש, זה **שכס בן חמור,**

שהיתה בתו של יעקב יושבת אוהלים, ולא היתה יוצאה לחוץ, מה עשה שכס בן חמור, הביא נערות משחקות חוצה לו מתופפות, **ויצאה דינה לראות בבנות הארץ המשחקות,** ושללה (לקחה שלל), ונולדה לה **אסנת,** ואמרו בני ישראל להורגה, שאמרו, עכשיו יאמרו בכל הארץ שאין קדושה באהלי יעקב,

מה עשה יעקב, הביא ציץ של זהב **וכתב עליו שם הקודש, ותלה על צוארה ושלחה והלכה,** והכל צפוי לפני הב"ה, וירד מיכאל המלאך והורידה למצרים לבית פוטיפרע, **שהיתה אסנת ראויה ליוסף לאשה,** והיתה אשתו של פוטיפרע עקרה, וגדלה עמה כבת, וכשירד יוסף למצרים לקחה לו לאשה, שני ויתן לו את אסנת, ע"כ,

מבואר, כי ירידת יעקב למצרים נתגלגל ע"י **חבל** שתלה לה שם הקודש בצוארה, ובכך פירשנו **בחבלי אדם, ממש,**

פירוש חבלי אדם ע"ד רבינו בחיי השם אסנת ע"ש שהושיבה בתוך סנה

איתא ברבינו בחיי (בראשית מ"א מ"ה), אמרו **במדרש,** כי אסנת בת דינה היתה משכס בן חמור, ולפי שגרשה יעקב מביתו והושיבה בתוך **סנה** אחד לכך נקראת **אסנת.** מה עשה יעקב, קשר לה כתב בצוארה וכתב בו, כל המדבק ביך מדבק בזרעו של יעקב, ויוסף שנשאה ראה הכתב ההוא והצניעו, והוא

לאביהם ישראל היו אומרים כן, שמע ישראל
ה' וגו', כשם שאתה קבלת עליך ה' שהוא שם
האחדות, גם אלקינו ה' אחד, **עכ"ל
המהרש"א**,

מבואר מה שאמר "ושמעו אל ישראל
אביכם" היינו שתקבלו מלכות שמים עליכם
כמו שקבל ישראל אביכם,

קבלת עול מלכות שמים שמצינו אצל יעקב
אבינו, היה זה בשעה שראה את יוסף,
כדאיתא במדרש,

עוד מבואר, שמה שאמר יעקב ה' אחד, בא
לומר שאין בלבו אלא אחד, וע"ז השיבו בניו
י"ב שבטים בשעה שבא לברכם כי גם בלבם
אין אלא אחד,

לפי"ז מבואר ממה חשש יוסף שלא קרא קריא"ש

אפשר לומר, דלפיכך לא היה רוצה יוסף
להשיב אל אביו על שאלתו, שאין בלבו אלא
ה' אחד ולומר שמע ישראל **בעודו מדבר עם
אביו כשהוא לבדו ללא האחים**, מפני שחשש
שמה יאמרו האחים, כי **שוב עשה יוסף
מעשה**, לומר לאביו רק על עצמו כי **אין בלבו
אלא אחד**, ותחזור קנאתם של אחיו עליו,
ולפיכך לא קרא קריאת שמע, ולא השיב אל
אביו,

ויעקב שהבין זאת, אמר להם "הקבצו ושמעו
בני יעקב ושמעו אל ישראל אביכם", **שתקבלו
מלכות שמים עליכם כמו שקבל ישראל
אביכם**, ועשו זאת **כולם ביחד**, ולא שיהיה
האחד לבדו משום שאביו אהבו, ויגרום
לקנאה פעם נוספת.

* * * * *

למה י"ל ברוך שם כבוד מלכותו ביום כפור בקול רם

איתא בגמרא (פסחים נ"ו ע"א), תנו רבנן, כיצד
היו כורכין את שמע, אומרים שמע ישראל ה'
אלהינו ה' אחד ולא היו מפסיקין, (בין אחד
לואהבת) דברי רבי מאיר, רבי יהודה אומר
מפסיקין היו אלא שלא היו אומרים **ברוך שם
כבוד מלכותו לעולם ועד**,

נפל על צוארי יוסף ולא נשקו, ואמרו רבותינו
שהיה קורא את שמע,

כתב המהר"ל (גור אריה בראשית - פרק מו
פסוק כט), **וז"ל**, והקשו, למה יוסף לא קרא
קריאת שמע,

**אלא, יש לדעת ענין קריאת שמע שהיה
קורא, ובזה יתורץ מה שלא היה קורא יוסף
קריאת שמע,**

**לפי שכאשר בא יעקב וראה את יוסף בנו
מלך**, בא בלבו אהבתו ויראתו של הקב"ה,
איך מדותיו הם טובות ושלימות, ומשלם
שכר טוב ליראיו. **וזהו מדת החסידים אשר
יקרה להם טוב מתדבקים אל הקב"ה על
הטובות והאמת שעשה עמהם**. וזהו קריאת
שמע, שבו נזכר ייחוד מלכות שמים (דברים ו,
ד) ואהבתו (שם שם ה).

וראוי היה לקרות קריאת שמע, כאשר בא
אליו יוסף אחר הצער הגדול אשר היה לו
בעבורו, ועתה ראה אותו מלך, היה **אוהב את
הקב"ה** אשר עושה לו זה, וקבל מלכותו
ואהבתו ויראתו, וזהו נכון למבין, **עכ"ל
המהר"ל**.

* * * * *

מה היה חששו של יוסף שלכן לא קרא קריאת שמע ע"ז המהרש"א

איתא בגמרא (פסחים נ"ו ע"א) **כתיב** (בראשית
מ"ט א') "ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו
ואגידה לכם". "הקבצו ושמעו בני יעקב
ושמעו אל ישראל אביכם",

**ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין ונסתלקה
ממנו שכינה, אמר**, שמא חס ושלום יש
במטתי פסול, כאברהם שיצא ממנו ישמעאל,
ואבי יצחק שיצא ממנו עשו. **אמרו לו בניו,
"שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד"**, כשם
שאין בלבך אלא אחד - כך אין בלבנו אלא
אחד.

כתב המהרש"א (פסחים נ"ו א' ד"ה ביקש יעקב)
"שמא יש בכם פסול", פי' הסמ"ג, שאינו
מאמין בה' אחד כו' ע"ש, וז"ש להו' ושמעו
אל ישראל אביכם" דהיינו שתקבלו מלכות
שמים עליכם כמו שקבל ישראל אביכם, ובזה
הלשון השיבו, **שמע ישראל וגו'**, כפרש"י,

ואנן מאי טעמא אמרינן ליה, כדדריש רבי שמעון בן לקיש, דאמר רבי שמעון בן לקיש, ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם, ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין ונסתלקה ממנו שכינה אמר שמא חס ושלום יש במטתי פסול, כאברהם שיצא ממנו ישמעאל ואבי יצחק שיצא ממנו עשו, אמרו לו בניו שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד, אמרו, כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד, באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד,

אברהם על מה שאמר, (בראשית ט"ו ח') "במה אדע",

יצחק על שאהב עשו,

יעקב על שאמר (ישעיהו פרק מ כז) "למה תאמר יעקב ותדבר ישראל נסתרה דרכי מידוד ומאלקי משפטי יעבור",

א"ל בנינו ערבים אותנו, א"ל הם ערבים טובים שנאמר מפי עוללים ויונקים יסדת עוז, ואין עוז אלא תורה שנאמר ה' עוז לעמו יתן, ע"כ,

בכך רמז יהודה כי בזכות קבלת התורה שעתידין לומר בנינו ערבים אותנו יחוס עליהם יוסף

אפשר לומר בדרך רמז, כי יהודה רמז בבקשתו, שבזכות שעתידין לקבל את התורה, ולומר בנינו ערבים אותנו, אולי יחוס עליו יוסף,

* * * * *

בירור בכפל הל' בפסוק למה תאמר יעקב ותדבר ישראל ולמי הכוונה

כתיב (ישעיהו פרק מ כז) "למה תאמר יעקב ותדבר ישראל נסתרה דרכי מידוד ומאלקי משפטי יעבור",

מבואר במדרש שהבאנו לעיל, אבותיכם יש לי עליהם, יעקב שאמר "למה תאמר יעקב ותדבר ישראל נסתרה דרכי מידוד ומאלקי משפטי יעבור", מבואר, כי הכוונה ליעקב אבינו,

כתבו המפרשים בפסוק, רש"י ועוד, למה תאמר יעקב, כי הכוונה על עם ישראל הנקראים יעקב וישראל, ומבארים את דבריהם של ישראל בהמשך לדברי הנחמה שבהם מתחיל הכתוב נחמו נחמו עמי יאמר אלוקיכם, ועוד דנים באריכות בכפל הלשון יעקב וישראל, עיי"ש,

ואנן מאי טעמא אמרינן ליה, כדדריש רבי שמעון בן לקיש, דאמר רבי שמעון בן לקיש, ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם, ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין ונסתלקה ממנו שכינה אמר שמא חס ושלום יש במטתי פסול, כאברהם שיצא ממנו ישמעאל ואבי יצחק שיצא ממנו עשו, אמרו לו בניו שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד, אמרו, כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד, באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד,

אמרי רבנן, היכי נעביד, נאמרוהו לא אמרו משה רבינו, לא נאמרוהו אמרו יעקב, התקינו שיהו אומרים אותו בחשאי, אמר רבי אבהו התקינו שיהו אומרים אותו בקול רם מפני תרעומת המינין, (וברש"י, שלא יהו אומרים עלינו שאנו מוסיפין בחשאי דבר שאינו הגון שיש בלבנו יותר מאחד) ובנהרדעא דליכא מינין, עד השתא אמרי לה בחשאי, ע"כ,

מבואר, דבמקום שיש מינין אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, בקול רם, שלא יהיו אומרים עלינו שאנו מוסיפין בחשאי דבר שאינו הגון, ובמקום דליכא מינין אומרים אותו בחשאי,

לפי"ז אפשר לומר, דביום כיפור, שאנו מתירים להתפלל עם העברניים, דאיכא חשש, שלא יהיו אומרים עלינו שאנו מוסיפין דבר שאינו הגון בחשאי, לכן צריך לומר בקול רם.

* * * * *

כי עבדך ערב את הנער הוא רמז לערבות הבנים במתן תורה

יש לומר, כי בשעה שברא הקב"ה את הדרך ליציאת מצרים, שהיא ההכנה דרבה לקבלת התורה בהר סיני, רמז הכתוב למה שאמרו חז"ל, אמר הקב"ה לישראל הביאו ערבים שאתם שומרים את התורה, ולא קיבל הערבים עד שאמרו בנינו ערבים אותנו, וכך הוא הרמז,

כתיב (בראשית פרק מד לב) "כי עבדך ערב את הנער מעם אבי לאמר אם לא אביאנו אליך וחטאתי לאבי כל הימים",

ביאור הלשון בנינו ערבים אותנו ולא אמר בנינו ערבים לנו

צריך לבאר הלשון, בנינו "ערבים אותנו", שהיה צ"ל ערבים לנו, כמ"ש הכתוב, (משלי ו' א') בני אם "ערבת לרעך", ולא את רעך, גם כאן היה צ"ל ערבים לנו,

אפשר לומר הפירוש, ערבים אותנו, ערבים מלשון מתיקות, ע"ד ערב לחיכו, וז"ש, "בנינו" על ידי שהם עוסקים בתורה ובמצוות, "ערבים אותנו" בכך הם מביאים את העריבות בנו כלומר, את המתיקות בנו, ע"ד הכתוב (מלאכי פרק ג' כ"ד) והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם,

* * * * *

ביאור בדבר קשה שפירש האור החיים הקדוש, זי"ע

כתיב, (בראשית נ' י"ט) "ויאמר אלהם יוסף אל תיראו כי התחת אלקים אני, ואתם חשבתם עלי רעה אלקים חשבה לטבה, למען עשה כיום הזה להחית עם רב",

כתב האור החיים הק' (בראשית נ' כ') "ואתם חשבתם וגו' אלקים חשבה לטובה". והרי זה דומה, למתכוון להשקות חבירו כוס מות והשקהו כוס יין, שאינו מתחייב כלום, והרי הם פטורים וזכאים גם בדיני שמים, עכ"ל האור החיים,

איתא בגמרא (קידושין פ"א ע"ב, נזיר כ"ג ע"ב), "אישה הפרם וה' יסלח לה", במה הכתוב מדבר, באשה שנדרה בנזיר, ושמע בעלה והפר לה, והיא לא ידעה שהפר לה בעלה, והיתה שותה יין, ומטמאה למתים, שהיא צריכה כפרה וסליחה,

איתא בזוהר הק', שבעשרה הרוגי מלכות, נתגלגלו עשרת השבטים, שנתחייבו במכירת יוסף,

צריך לדעת, איזה דרך ישכון אור, בדברי האור החיים הק', אם כונתו שאינו מתחייב כלום, שאינו צריך כפרה וסליחה, יקשה מדברי הגמרא דלעיל, שגם בלא יודעים צריכים כפרה וסליחה,

ביאור אל מי מכוון הכתוב יעקב וישראל ולמה כפל הלשון

יש לברר, האם דברי המדרש שהכונה ליעקב אבינו סותרים את דברי המפרשים שהכונה לכלל ישראל,

ביאור הענין עפ"י הסבר המהר"ל מה ההבדל בין דיבור לאמירה

כתב המהר"ל, (גור אריה על שמות - פרק ו פסוק ב) כל דיבור לשון קשה, והטעם, לפי שהמדבר מחתך הקול בכח, לכך כל לשון דיבור הוא קשה,

אמירה היא לשון רכה (רש"י שמות יט ג), לומר לך כי מקבל הדיבור מקבל אותו בלשון רכה. כדילפינן (מכות יא) מ"דבר אדוני הארץ אתנו קשות" (מקץ מ"ב, ל'),

ביאור דבריו, שבדיבור, מתאמץ האדם לחתך הקול בכח הדיבור שלו, אך, לאחר שדיבר המדבר, באה האמירה כלומר המסר המועבר לשומע, וזו האמירה היא ללא התאמצות, ולכן אמירה היא לשון רכה, עי"ש בדברי המהר"ל באריכות,

לפי"ז יש לבאר מהו כפל הלשון ולמי כוון הכתוב

בכך מבואר כפל הלשון, שאמר גם בלשון אמירה "למה תאמר יעקב" וגם בלשון דיבור, "ותדבר ישראל"

והמפרשים שאמרו שהכוונה לישראל שביקשו תחנונים, פירשו את לשון האמירה, "תאמר יעקב", שהוא לשון רכה, ואלו דברי כלל ישראל,

והמדרש שאמר שהכונה ליעקב אבינו, מפרש את הלשון דיבור "תדבר ישראל" שהוא לשון קשה, והוא מכוון ליעקב אבינו, כמבואר במדרש.

בכך מבואר גם, למה כפל הלשון, וגם, למי הכוונה תאמר יעקב ולמי הכוונה תדבר ישראל

* * * * *

מצעק, אבי אבי רכב ישראל ופרשיו, ולא ראהו עוד ויחזק בבגדיו ויקרעם לשנים קרעים",

וכך כתב, בספר דברי שאול חלק הדרשות,

נראה עפ"י מ"ש במלכים ב' ב' "ויאמר אלישע היי נא פי שנים ברוחך אלי, ויאמר הקשית לשאול, אם תראה "אותי", לוקח מאתך יהי לך כן",

ביאור הדברים ע"פ מ"ש ויהי הם הולכים הלוך ודבר והנה רכב אש וסוסי אש ויפרידו בין שניהם, ואלישע רואה, והוא מצעק אבי אבי רכב ישראל ופרשיו",

והנה ביאור הפסוק הלז שמעתי מכבוד אבי מורי הרב הגאון ז"ל הכ"מ שביאר, שהכתוב מעיד על גודל חכמת אלישע, שהנה, מי שרואה רכב אש וסוסי אש, מה מאד יתפעל לב אנושי ולא ירגיש כלל בשום דבר, אבל אלישע, אף שראה זאת, לא נתפעל מכל זה רק מצעק אבי אבי רכב ישראל ופרשיו, שהרגיש בחסרון אליהו, עכ"ל,

וזהו אם תראה "אותי", ולא את רכב האש וסוסי האש, שהאדם מתפעל מזה ביותר, אך אינו שת לבו אל הטפל כי אם אל העיקר, כמו שעשה אלישע ובכך זכה ליטול פי שניים ברוחך, ע"כ,

מבואר, שחכמתו היתה שלא היה נתפעל ממה שראה רכב אש וסוסי אש, רק את רבו אליהו היה רואה,

ביאור בכינוי אלישע את אליהו

נראה לומר, דלפיכך כינה אלישע את אליהו רכב ישראל ופרשיו, לומר שלא היה מתפעל מהרכב אש, וסוסי אש, אלא, אתה הוא אצלי רכב ישראל ופרשיו.

* * * * *

איך אמר עינים רואות על פה מדבר ולמה רצה יוסף שיראו בכבודו

כתיב (בראשית מ"ה י"ב), והנה עיניכם ראות ועיני אחי בנימין כי פי המדבר אליכם, כתב רש"י, עיניכם רואות, בכבודי,

ואם כונתו של האוה"ח שכפרה וסליחה צריכים הם, רק עונש אינם צריכים לקבל, יקשה מדברי הזוהר שנענשו, א"כ איך כתב האור החיים, והרי הם פטורים וזכאים גם בדיני שמים,

יש ליישב דברי הקדוש האור החיים

יש לבאר, מכיוון והיו אלו דבריו של יוסף הצדיק, כמ"ש "ויאמר אלהם יוסף אל תיראו כי התחת אלקים אני, ואתם חשבתם עלי רעה אלקים חשבה לטבה",

בא האור החיים הק' לבאר את דברי יוסף הצדיק, שיוסף הצדיק הוא זה שביקש שיהיו פטורים וזכאים גם בדיני שמים, אבל הקב"ה דעת אחרת היתה עמו, להענישם.

* * * * *

ביאור מהגהר"ר שאול יוסף נתנזון במה שדרשו באל תרגזו בדרך

איתא בגמרא (תענית י" ע"ב), כתיב (בראשית מ"ה כ"ד) "אל תרגזו בדרך", אמר רבי אלעזר, אמר להם יוסף לאחיו, אל תתעסקו בדבר הלכה, שמא תרגזו עליכם הדרך.

איני והאמר רבי אלעאי בר ברכיה, שני תלמידי חכמים שמהלכים בדרך ואין ביניהן דברי תורה ראוין לישרף, שנאמר (מלכים ב' פרק ב'), "ויהי המה הלכים הלוך ודבר והנה רכב אש וסוסי אש ויפרדו בין שניהם", ע"כ,

ביאור נפלא מהג"ר שאול יוסף נתנזון

ביאור נפלא ממוהר"ר שאול יוסף נתנזון שאמר בהספד על אביו, (ביום א' פר כי תשא תרל"ג בעיר לבוב), דברים ששמע מאביו, מוהר"ר ארי' לייבוש נתנזון על הכתוב במלכים ב' ב' שאמר אליהו הנביא לאלישע, והנה רכב אש וסוסי אש ויפרדו בין שניהם"

כתיב (מלכים ב' פרק ב'), "ויהי כעברם, ואליהו אמר אל אלישע, שאל מה אעשה לך בטרם אלקח מעמך, ויאמר אלישע ויהי נא פי שנים ברוחך אלי, ויאמר, הקשית לשאול, אם תראה אתי לקח מאתך, יהי לך כן, ואם אין, לא יהיה, ויהי המה הלכים הלוך ודבר, והנה רכב אש וסוסי אש ויפרידו בין שניהם, ויעל אליהו בסערה השמים, ואלישע ראה והוא

יש לשאול, מאחר ודבר חמור כל כך יצא מזה ששינה בנו וכי עד שנתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים, וכי בגלל רמז שרצה לרמוז יוסף לבנימין, היה ח"ו יכול לגרום שוב לדבר חמור כל כך,

ואם לרמוז לו הדבר בא, האם נחסמה הדרך כיצד לרמוז ואיך לרמוז, **ובמה מתורצת הקושיא החמורא ששאלה הגמרא**,

ביאור הענין שיוסף ביקש להביאם בנסיון של קנאה

ויש לבאר, דאחר שראה יוסף שהאחים מתחרטין, כמ"ש רש"י עה"פ (בראשית מ"ב כ"ד) **ויסוב מעליהם ויבכ**, וכתב רש"י, **לפי ששמע שהיו מתחרטין**, ביקש יוסף לגרום להם לשוב בתשובה שלימה על אותו דבר שעשו בקנאתם בו,

ע"ד שכתב הרמב"ם (פרק ב' מהלכות תשובה ה"ב) כי תשובה אמיתית היא, עד שיעיד עליו יודע תעלומות שאינו שב **לאותו דבר**, (עיי' בשפת אמת לשבת תשובה תר"מ, ביאור דברי הרמב"ם) ולפיכך הביאם יוסף **באותו נסיון דייקא**, שיעיד עליהם יודע תעלומות, שחזרו בתשובה שלימה.

* * * * *

ביאור המהרש"א דעת זקנים נוחה הימנו וחמין במוצ"ש

כתב המהרש"א (מגילה טז ב ד"ה מטוב מצרים)

דודאי לזקנים כיעקב דעתם נוחה ממנו לפי טבעם שהם מצוננים והיין מחמם,

וכעין זה כתב המהרש"א (שבת קי"ט ע"ב ד"ה פת חמה במוצאי שבת מלוגמא, רפואה) ומשום דרוב אכילות ומשקין בשבת קרים, רע לחולים קאמר דהחמין בסעודת לוייה במוצאי שבת הם רפואה כמו מלוגמא וק"ל, עכ"ל המהרש"א.

* * * * *

יש לתמוה איך אמר על הדיבור שהעניינים רואות

כדי ליישב תמיהה זו, **פירש רש"י עיניכם רואות** הכונה שרואות בכבודי,

יוסף בא ללמדם כי מה שרואים בכבודו הוא משום שמכבד את הבריות

יש לשאול, במה שאמר יוסף עיניכם רואות בכבודי, וכי, יוסף הצדיק **לכבוד הוא צריך**, ועוד איך זה שיתפאר בכבוד שעושים לו המצרים, ויש ליישב,

איתא במשנה, (אבות פרק ד' א') איזהו מכובד, המכבד את הבריות,

ובכך רצה יוסף לומר לאחיו, שאל יחשדוהו כי בגדולתו מתכוון ח"ו לזלזל בכבודם, וזה סימן לדבר, מכיוון ועיניכם רואות **בכבודי**, כי בכוונתי **לכבד את הבריות**, ומשום כך הגעתי שאתם **רואים בכבודי**, כדאיתא במשנה, **איזהו מכובד, המכבד את הבריות**,

ועוד בא לומר שכונתו לכבודם, ושאיין בלבו שנאה אליהם, **כדאיתא בגמרא** (מגילה ט"ז ע"ב), **כתיב** והנה עיניכם רואות ועיני אחי בנימין, אמר רבי אלעזר, אמר להם כשם שאין בלבי על בנימין אחי שלא היה במכירתו כך אין בלבי עליכם,

* * * * *

איך היה יוסף מביא את אחיו שוב בנסיון של קנאה

כתיב (בראשית מ"ה כ"ב) לכלם נתן לאיש חלפות שמלת ולבנימן נתן שלש מאות כסף וחמש חלפת שמלת,

איתא בגמרא (מגילה ט"ז ע"א) **כתיב**, לכלם נתן לאיש חליפות שמלות ולבנימן נתן חמש חליפות, אפשר **דבר שנצטער בו אותו צדיק יכשל בו**, דאמר רבא בר מחסיה אמר רב חמא בר גוריא אמר רב בשביל **משקל שני סלעים** מילת שהוסיף יעקב ליוסף משאר אחיו **נתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים**,

אמר רבי בנימן בר יפת רמז רמז לו, שעתיד בן לצאת ממנו שיצא מלפני המלך בחמשה לבושי מלכות, שנאמר ומרדכי יצא בלבוש מלכות תכלת וגו', ע"כ,

מבואר, דילפינן מיוסף דבחלום יש חלק המתקיים, וחלק שאינו מתקיים,

החלק שאינו מתקיים, הם הדברים בטלים שאמרו ז"ל אי אפשר לחלום בלא דברים בטלים, והם חלק התבן,

וחלק הבר שבחלום, הוא החלק המתקיים, ובכך השוו חז"ל בר ותבן אצל חלום,

לפי"ז אפשר לומר, שכאשר שלח יוסף לאביו בר, היתה כונתו בכך לומר לו, כי חלק המתקיים שבחלום, כבר נתקיים,

ובמה שהוסיף ולחם רמז לו

דהאותיות ו'ל'ח'ס' הם אותיות חלו"ם, ובזה הצפין יוסף לאביו, כי נתקיים החלום שחלם, אך לא רצה לשלוח לאביו במפורש, כדי שלא לעורר מדנים,

* * * * *

ממה פג לבו של יעקב אביו

כתיב (בראשית מ"ה כ"ו), "ויגידו לו לאמר עוד יוסף חי וכי הוא משל בכל ארץ מצרים ויפג לבו כי לא האמין להם",

יש לברר, ממה פג לבו של יעאע"ה,

אם תאמר כפשוטו, שלא האמין להם שעוד יוסף חי, וכי מה חידוש היה לו בדבר זה, הלא כבר אמר (מ"ג י"ד), ואני כאשר שכלתי שכלתי, וגם אמר (מ"ד כ"ח), ויצא האחד מאתי ואומר אך טרף טרף, ולא ראיתיו עד הנה,

ואם תאמר, שפג לבו משום ששמע שעוד יוסף חי, היה הכתוב צריך לומר ויפג לבו, כי האמין להם, מאי כי לא האמין להם,

צריך לבאר שלא האמין להם בשעה ששלחו את הכותונת בדם

וצריך לומר, שכאשר ירדו האחים, והטבילו את כותנתו בדם, ואמרו לו אך טרף טרף, עלה הוא ונסתפק, (להלן נבאר במה נסתפק) ולא ידע אם להאמין להם שטרף טרף יוסף, אם לא להאמין להם,

כשאמר יוסף ולא עמד איש אתו רמז לנסיון שעמד בו כשאין איש שם

כתיב (בראשית מ"ה א'), ולא יכל יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו ויקרא הוציאו כל איש מעלי ולא עמד איש אתו, בהתודע יוסף אל אחיו,

רמז רמז להם מה שהיה כשאין איש מאנשי הבית שם בבית שעמד בנסיונו

אפשר לומר כי התורה רמזה לנו כאן, שכאשר התודע יוסף אל אחיו, הדבר הראשון שאמר להם, שלא יחשדוהו שמשום שנמצא במצרים, ארץ הכיעור והדומה לו, למד ח"ו ממעשיהם, אלא שעמד בצדקתו, ועמד בנסיונו, באותה שעה, שאין איש מאנשי הבית שם בבית, (ל"ט י"א),

ובכך היה יוסף מחייב את הרשעים, כדאיתא ביומא (ל"ה ע"ב), ולזה רמזה תורה, שהתודע יוסף אל אחיו, כלומר שהודיע יוסף לאחיו, מה שהיה כאשר לא עמד איש מאנשי הבית שם בבית אתו, וזה הרמז, ולא עמד איש אתו, התודע יוסף אל אחיו.

* * * * *

כששלח יוסף לאביו בר ולחם בא לרמז לו על קיום החלום שחלם

כתיב (בראשית מ"ה כ"ג), "ולאביו שלח כזאת עשרה חמורים נושאים מטוב מצרים, ועשר אתונות נשאת בר ולחם",

איתא בגמרא (ברכות נ"ה ע"א), כתיב (ירמיה כ"ג כ"ח) "הנביא אשר אתו חלום יספר חלום, ואשר דברי אתו יספר דברי אמת, מה לתבן את הבר נאם ה'",

דרשו חז"ל, וכי מה ענין בר (תבואה) ותבן (קש) אצל חלום, אלא אמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי, כשם שאי אפשר לבר בלא תבן, כך אי אפשר לחלום בלא דברים בטלים, אמר ר' ברכיה, חלום, אע"פ שמקצתו מתקיים כולו אינו מתקיים, מנא לן מיוסף, דכתיב (בראשית לז) והנה השמש והירח וגו' וההיא שעתא אמיה לא הות. ע"כ,

ומבאר המהר"ל שם בחידושי אגדות, את כוחה וסגולתה של מצווה לוויה, ואלו תו"ד, דלכאורה מה יתן לו ומה יוסיף לו לאדם שמלווין אותו בד' אמות או יותר, שלא ינזק בהמשך הדרך,

ומבאר המהר"ל באריכות, כי השמירה שיש לאדם הוא הצלם אלוקים, והוא גם מוראכם וחתכם יהיה על כל חית השדה, וכאשר מכבדים את האדם ע"י לוויה, נבנה צלם האלוקים שעליו, וח"ו כאשר מבזים אותו בלי ללוותו מאבד הוא את צלם האלוקים שעליו, ואז יש אפשרות שינזק בדרך, אלה תו"ד המהר"ל.

ביאור בספיקו של יאע"ה

ועתה נבוא אל ביאור הענין, דבשעה ששלח יעקב את יוסף לחפש אחר אחיו, קיים בו יעקב אבינו ע"ה מצוות לוויה, כפי שמובא במדרשים, עיין בעל הטורים, על הפסוק (בראשית ל"ז י"ד), וישלחהו מעמק חברון, שליוהו עד חברון, אמר לו אבא חזור בך, אמר ליה, כתיב (דברים כ"א ז') ידינו לא שפכה את הדם הזה, שלא פטרנוהו בלא לוויה, והיינו דכתיב (להלן מ"ה כ"ז) וירא את העגלות אשר שלח יוסף. (ועיין עוד, דעת זקנים, חזקוני, וספורנו),

ולפי"ז מבואר הדבר הפלא ופלא,

כי יע"ה ע"ה ידע כי אין חיה רעה שולטת וכו', ולכן לא יכל לקבל את דברי השבטים שאמרו חיה רעה אכלתהו, ומאי דך גיסא נסתפק וחשב, אולי לא קימתי מצוות לוויה כדבעי, ואיבד את צלם האלוקים מחוסר החלוויה, וע"י כך נגרם ליוסף נזק מחיה רעה.

אבל כאשר ראה את העגלות, וזה היה הסימן שמסר להם, שהיה עוסק במצוות לוויה כשפירש ממנו, אז הבין יעקב אבינו שאכן קיים מצוות לוויה כדבעי, ובכך ניצול יוסף, מחיה רעה בדרך,

מכיוון ומצינו שדברינו מכוונים לפירושו של המהר"ל, ראיתי לנכון להביא את דברי המהר"ל על הפסוק וירא את העגלות

וכאשר שמע עוד יוסף חי, פג לבו, כשנסתלק מממנו הספק שהיה לו, כשאמרו חיה רעה אכלתהו, ולא האמין להם, במוחלט למה שאמרו חיה רעה אכלתהו, ולפי"ז מובן הכתוב, ויפג לבו, כי לא האמין להם, משום ש"אז" כשאמרו חיה רעה אכלתהו, אז לא האמין להם.

איתא (מסכתות קטנות מסכת סופרים פרק כ"א הלכה ט'), תני, מה עשה יעקב אבינו כשהביאו בניו את הכתונת בדם, לא האמין להן כל עיקר,

* * * * *

יאע"ה הסתפק אם גרם ח"ו ליוסף לאבד את צלם האלוקים שבו

כתיב (בראשית מ"ה כ"ז), וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אתו ותחי רוח יעקב אביהם,"

כתב רש"י, סימן מסר להם, במה היה עוסק כשפירש ממנו, בפרשת עגלה ערופה, זהו שנאמר וירא את העגלות,

האם חשש יאע"ה שיוסף איבד את צלם האלוקים

איתא בגמרא, (שבת קנ"א ע"ב, סנהדרין ל"ח ע"ב) אין חיה רעה שולטת באדם אלא א"כ נדמית לו כבהמה. ובמהרש"א בשבת מבאר, מאי טעמא, אין חיה רעה שולטת באדם,

וז"ל המהרש"א שם, ובענין דאימת האדם על החיות, משום הנשמה שבו, שהיא צלם אלוקים, וכיון שנדמה כבהמה, וצלם אלוקים אזל לו ממנו, והרי הוא כשאר בהמה, שהחיה שולטת בה, עכ"ל,

וקשה, וכי עלתה על דעתו של יעקב אבינו, בשעה שאמרו לו חיה רעה אכלתהו, שיוסף הצדיק איבד ח"ו את צלם האלוקים שבו, עד שתשלוט בו חיה רעה,

הסבר הענין עפ"י יסוד מוסד של המהר"ל

ההסבר הוא, עפ"י מה דאיתא בגמרא (סוטה מו' ע"ב), על הפסוק (דברים כ"א ז') ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו, אמרו ז"ל, וכי תעלה על דעתך שביית דין שופכי דמים הם, אלא שלא ראינוהו ופטרנוהו בלא לוויה ע"כ.

יש לשאול, למה לא שלח יוסף ליעקב, את מה שביקשו האחים, שאמרו (בראשית מ"ב ז') - ויאמרו מארץ כנען לשבר **אכל**, ועוד כתיב, ויאמרו אליו ועבדיך באו לשבר **אכל**, ולמה פירט **בר ולחם**,

אפשר לבאר עפ"י הא דאיתא בגמרא (הוריות י" ע"א), ר' גמליאל ורבי יהושע הוו אזלי בספינתא, בהדי דר' גמליאל הוה פיתא, בהדי רבי יהושע הוה פיתא וסולתא, שלים פיתיה דר' גמליאל, סמך אסולתיה דרבי יהושע, אמר ליה, מי הוה ידעת דהוה לן עכובא כולי האי דאיתית סולתא,

מבואר, שבר מתקיים לזמן רב, ואוכל לזמן קצר, ולפיכך שלח לחם לזמן קצר, ובר לזמן רב.

* * * * *

כיצד למדו חז"ל מגם עלה על הרואה גמל בחלום ביאור בדרך צחות

כתיב (בראשית מ"ו ד'), "אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה ויוסף ישית ידו על עיניך".

איתא בגמרא, (ברכות נ"ו ע"ב), הרואה גמל בחלום, מיתה נקנסה עליו מן השמים והצילוהו ממנה, מאי קראה **אנכי אעלך גם עלה**,

כתב רש"י, גם עלה קרוב הנוטריקון לגמל.

ביאור המהרש"א בדברי רש"י

כתב המהרש"א לבאר את דברי רש"י, וז"ל, כאן יש לפרש כפירש"י, **גם עלה** - קרוב לנוטריקון של **גמל**, עכ"ל רש"י, דהיינו שהע"ן שלה נבלעת בקריאה אחר המ"ם וה"ל כאלו אותיות גמ"ל כתובים רצופים. עכ"ל המהרש"א,

לכאורה איך אפשר לדרוש דרשה ע"י החסרת אות מהתורה,

אפשר לבאר בדרך צחות

מכיוון והמשך הפסוק הוא, **ויוסף ישית ידו על עיניך**, פירושו בדרך צחות, שבידו יכסה את האות ע"ן וע"כ ייראו המילים **גם עלה**, גמ"ל. מכיון ונחסר האות ע"יו ע"י

כתיב (בראשית מ"ה כ"ז), "וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אתו ותחי רוח יעקב אביהם",

כתב המהר"ל, (גור אריה בראשית מ"ה כ"ז), **סימן מסר להם וכו'**. ואם תאמר למה היה עוסק בפרשת עגלה ערופה כשהיה פורש, אין לומר שכן אירע המעשה במקרה שלמד עמו בפרשת עגלה ערופה - אם כן מנא ידע יוסף שיזכור את מה שהיה עוסק עמו במקרה, בפרשת עגלה ערופה,

ויש מפרשים שכאשר היה יעקב מלוה את יוסף עד עמק חברון היה אומר יוסף לאביו שיחזור לביתו ואל יטריח את עצמו, והשיב יעקב שמצוה גדולה היא בלויה, שהרי מי שאין מלוה הוא שופך דם, כדכתיב בפרשת עגלה ערופה (דברים כא, ז) "ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו", ודרשינן (סוטה מה ע"ב) וכי סלקא דעתך שיהיו זקני בית דין שופכי דמים, אלא לא פטרנוהו בלא לוייה, הא למדת מי שאינו מלווה כאילו שופך דם, וכל המתלווה אינו ניזק (סוטה מו ע"ב).

ולפיכך ידע יוסף שיעקב ידע שבפרשת עגלה ערופה פירש ממנו, שהרי יזכור ענין הלוייה שהיה מלוה אותו. **ויראה**, שלכך שלח לו סימן זה, מפני שרמז לו שאיך יהיה ניזוק אחר שהיה מתלווה, וכל המתלווה אינו ניזק, לכך ידע יעקב שבאמת הוא - שהוא חי, ע"כ,

וביאור דבריו, שכאשר אמרו השבטים ליעקב אבינו, עוד יוסף חי. אז אותו ספק שכינן בלבו, פסק, וזהו הפירוש "ויפג לבו" "פסק לבו" (כהסברו

של הרמב"ן) כי לא האמין להם, מכיוון שאז כאשר אמרו לו חיה רעה אכלתהו, אז לא האמין להם. וכאשר שלח לו יוסף את העגלות, שבפרשת עגלה ערופה נפרד ממנו אמר לו בזה שקיים מצוות לווייה כמו שצריך, אז "ותחי רוח יעקב אבינו"

* * * * *

יוסף שלח לאביו גם בר וגם לחם גם לזמן קצר וגם לזמן ארוך

כתיב (בראשית מ"ה כ"ג), "ולאביו שלח כזאת עשרה חמורים נושאים מטוב מצרים ועשר אתונות נשאת בר ולחם",

בשפתותיו ומראה באצבעו, עליו הכתוב אומר:
ולא אתי קראת יעקב, ע"כ,

כתב המהרש"א, וז"ל ושמעתי בזה ע"פ המדרש כשבא יעקב למצרים כתיב וירא יוסף וגוי ויבך על צואריו וגוי ויעקב לא נפל שקרא את שמע ע"כ וז"ש ולא אותי קראת יעקב שלא רמז בעיניו כו' ולא הפסיק בק"ש וק"ל:

ביאור נאה למה אמר ר' אלעזר חסמא דייקא המאמר הנ"ל

איתא במדרש (רבה שיר השירים פרשה ב' פסקה ז') שיר השירים רבה (וילנא) פרשה ב' בנוהג שבעולם עשרה בני אדם נכנסין לבית המשתה ואין אחד מהן יכול לפתוח פיו לברך ברכת חתנים, ובא אחד ופתח פיו וברך ברכת חתנים למה הוא דומה ביניהם כשושנה בין החוחים, בנוהג שבעולם עשרה בני אדם נכנסין לבית הכנסת ואין אחד מהן יכול לפרוס על שמע ולעבור לפני התיבה ואחד מהן פרוס על שמע ועובר לפני התיבה, למה הוא דומה כשושנה בין החוחים, רבי אלעזר אזל לחד אתר, אמרי ליה פרוס את שמע, אמר לון לינא חכם עבר לפני התיבה אמרין דין הוא ר' אלעזר, דין הוא דמתגלגלין ביה, על מגן צווחין ליה רבן, נתכרכמו פניו והלך לו אצל רבי עקיבא רבו, אמר לו למה פניך חולניות, תני ליה עובדא, אמר ליה צבי רבי דיילף, אמר ליה אין ואלפיה, לבתר יומין אזל לההוא אתר אמרי ליה פרוס לן את שמע פרוס לון, עובר לפני התיבה ועבר, אמרין אתחסם רבי אלעזר, וקרין ליה ר' אלעזר חסמא,

אפשר לומר, לפי שבשעה שעבר לפני התיבה ופרס את שמע, היו מזלזלים בו והיו רומזים כנגדו עד שנתכרכמו פניו, כמובא במדרש, **שלא לעשות מה שעשו לו. לפיכך אמר ר' אלעזר חסמא הקורא את שמע ומרמז בעיניו ומקרץ בשפתותיו ומראה באצבעו**

שהשית ידו עליו, ולכן כאן אפשר לדרוש ע"י החסרת האות ע"י.

* * * * *

רמז בכתוב למה שאמרו חז"ל לפום גמלא שיחנא

כתיב (בראשית מ"ד) "ואנכי אעלך גם עלה",

איתא בגמרא (כתובות דף סז עמוד א) כדאמרי אינשי: **לפום גמלא שיחנא**. פירש רש"י, לפי כח הגמל יטעינהו משא.

אפשר לרמז ולומר, "גם עלה" ודרשו חז"ל כי הוא בנוטריקון **גמ"ל**, לפי"ז אפשר לומר,

"אעלך" כלומר, **שאעלה עליך**, "גם עלה" כמו **גמל**, שמטעינים עליו רק לפי כוחו, וזה הרמז "אעלך גם עלה".

* * * * *

ביאור המהרש"א במה שיעקב לא נפל על צוארו של יוסף משום שקרא קריאת שמע

כתיב (בראשית מ"ד כ"ט), ויאסר יוסף מרכבתו ויעל לקראת ישראל אביו גשנה, וירא אליו ויפל על צואריו ויבך על צואריו,

איתא בגמרא, (יומא י"ט ע"ב) אמר רבי יצחק בר שמואל בר מרתא, הקורא את שמע, לא ירמוז בעיניו, ולא יקרץ בשפתותיו, ולא יורה באצבעותיו, ותניא **רבי אלעזר חסמא אומר**, הקורא את שמע ומרמז בעיניו ומקרץ

להערות הארות ולקבלת העלון ניתן לפנות אל
"מכון פאר" רחוב חזון איש 2 בני ברק
פקס 03-6161777 נייד 0527-616166
דוא"ל y0527616166@gmail.com